

הלכות שבת סימן שי

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

ואם כן צריך לברר נה שרצה לאכול מיד דתשובה (אכל"ט) וכו', אבל איפכא לא, דהני פסולת מתוך אכל"ט.

בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' עד בורר אות יא) כתב שמותר לעשות כן, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (איל משולש פ"ט הע' פה) שאסור, ודעת הגר"ש אריערבך (שש"כ שם הע' ו) שאם אחר רשאי למיין את המינים לאחר פיוורם, אך למפור עצמו, הסתפק הגר"ש אריערבך (שש"כ ח"ג שם) אם מותר לו למיין.

אכן, לפור את התערובת על מנת למיין ולאכול לאלתר, אף הגר"ש אלישיב (שם) מתיר, ואף שעל ידי הפיוור מרחיק הוא את המין שאין הוא רוצה בו, או את הפסולת.

ערימה שמעורבים בה כמה מיני פירות או בגדים וכו', דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם ס"ק ג עמ' ע) שמותר לטול את המין המונח למעלה על הערימה, כיון שהמונח למעלה אינו מעורב עם האחרים שתחתיו. אולם הוסיף, שאסור לסדר את הערימה כולה על ידי שיטול את העליון ויסדרנו במקומו, ולאחר מכן יטול את זה שנותר עליון ויסדרנו, וכן הלאה, שבאופן זה הרי הוא מתקן את התערובת.

[משנ"ב ס"ק יט]

לא מקרי בריקה⁽¹⁶⁾, אם לא שנקצת מהם אינם טובים כל-כך כמו חתיכות האחרים⁽¹⁷⁾ וכו', ונפוחים חמוצים ומתוקים, מסתפק הפרי מקדים אי מקרי מין אחד אם לא⁽¹⁸⁾ וכו', וכל-שכן פשוט של מיני עופות מקלקל⁽¹⁹⁾ וכו' בכל דבר פשטם שני מינים, כגון פלים וקנאים, שנה פריקה⁽²⁰⁾.

(16) ואם שייכות הן לשני בני אדם, וכגון שהגדולות שייכות לראובן והקטנות לשמעון, ורוצים הם לברור לכל אחד את חלקו, הסתפק הגר"ש אריערבך (שש"כ ח"ג פ"ג הע' סב) אם נחשבות דין כשני מינים.

(17) והלות שחלקן אפירות היטב וחלקן קצת פחות, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ה עמ' פא) שאין בכך ברירה, שרק שינוי משמעותי במאכלים כגון דגים שחלקם מעופשים או שרופים, מחשיבם לפסולת, אבל שינוי כל שהוא לא מחשיב את המאכלים לפסולת.

(18) בגדר החילוק שבין תערובת תפוחים חמוצים ומתוקים שספק אם היא נחשבת למין אחד, ואילו לגבי תערובת חלקי בשר שמקצתם צלויים ומקצתם מבושלים כתב שהם ודאי נחשבים לשני מינים, ביאר הגר"ש אריערבך (ארחות שבת פ"ג הע' לא) שבישול וצלי הם שני מציאות שונות, ואילו חמוץ ומתוק זהו רק טעם שונה.

וחתיכות דגים ממין אחד שבחלקן יש עצמות יותר מהאחרות, כגון זנבות דגים המעורבים בחתיכות אחרות, דעת הגר"ש אריערבך (שש"כ פ"ג סכ"ד) שאין נחשבות כשני מינים.

(19) חלקי עוף שונים, כגון שוקים חזה וכנפיים ממין עוף אחד, שמעורבים זה בזה, נחלקו הפוסקים אם נחשבים הם כמינים שונים, הגר"ש אריערבך (מאור השבת ח"ג מכתב מ אות ג) כתב שנחשבים הם כשני מינים. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (איל משולש פ"ג הע' יז) והגר"י קרליץ (שם) שנחשבים הם כמין אחד.

(20) ושני בגדים זהים אלא שצבעם שונה, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' עד בורר אות י) שאם הוא מקפיד איזה צבע ללבוש הם נחשבים כשני מינים.

(13) והרצת להפריד שני מיני אוכלים זה מזה בזמן הסמוך לסעודה, ומעניין לאכול את שניהם באותה סעודה, את האחד בתחילת הסעודה, ואת האחר לאחר מכן בהמשך הסעודה, דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר הלכות שבת מלאכת בורר הע' קמה) שאסור לו להוציא את המין שרצה לאכול בהמשך הסעודה מהמין האחר, שבאופן זה חשוב הוא כבורר פסולת מאוכל, וכן צידד הגר"י קרליץ (איל משולש פ"ו ס"ד). מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (איל משולש שם) שמותר לו לעשות כן, שהואיל ורצה הוא לאכול את שניהם בסעודה, יש לשניהם דין אוכל, והרי זה כבורר אוכל מאוכל.

(14) וחבור אחד משני מיני אוכלים בשביל חבירו המעוניין לאכול מין זה לאלתר, אולם עיקר מטרתו בברירתו היא להסיר את אותו המין מהתערובת, כגון הבורר בצל מתוך סלט בשביל חבירו המעוניין לאכול את הצל, אולם עיקר מטרתו היא להסיר את הצל מהסלט, דעת הגר"ש אריערבך (שש"כ פ"ג הע' יג) שמי"מ רשאי הוא לעשות כן, מאידך, הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ה בריה"י יש להסתפק) הסתפק בדין זה.

אכן אם בשעה שמוציאו אינו יודע מי ירצה לאכול, והוא מעבירו בין המסובים למצוא מי שיאכלנו, וכן כשמושיטו לאדם מסוים ומשכננו לאכול, הובא בשם הגר"ש אריערבך (ארחות שבת פ"ג הע' ה) שמסתבר שזה נחשב שעיקר ההוצאה היתה כדי להוציא מהאוכל שלו את הפסולת ואסור לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק יז]

כיון שאין מספרות כל מין בפני עצמו אלא מערבין ביניהם⁽¹⁵⁾.

(15) ובגדר תערובת, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ג עמ' עג-עד) שאין גדר מוחלט מהי תערובת, אלא תלוי הדבר בדעת בני אדם, שאם נחשבים בעיניהם הרבים כמעורבים זה בזה, הרי דינם כתערובת, ואם לאו, אין דינם כתערובת, וכן דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ו עמ' מא אות א).

וחתיכות מועטות המעורבות אלו באלו [כגון שתיים או שלש חתיכות], כתב השביתת השבת (בורר ס"ק יח) שכיון שניכרת כל אחת לעצמה, אינן נחשבות כמעורבות ואין בהן משום בורר, ורק בחתיכות רבות יש איסור בורר.

והפחת מילוך ורצה להסיר ממנו את הגרעינים, דעת הגר"ש אריערבך (שש"כ פ"ג הע' צד) שרשאי הוא לנער אותם ממנו, שאין הם חשובים כמעורבים במילוך, ואף צידד שרשאי הוא להסיר את הגרעינים שנשארו במילוך לאחר הניעור, שאף הם אינם אלא מוניהם בתוכו, ואינם נחשבים כמעורבים בו, אך למעשה כתב שיעשה כן סמוך לסעודה. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ה ס"ק ח) שאסור להסיר או לנער מהמילוך את הגרעינים שנשארו מחוברים עליו לאחר הניעור הראשון.

ולפור תערובת של מינים שונים [או תערובת של אוכל ופסולת] על גבי שולחן וכו' כדי שלא יהיו המינים מעורבים זה בזה, ועל ידי זה יוכל למיין, נחלקו האחרונים אם מותר לעשות כן,

קמ

הלכות שבת סימן שיט

(ד) (יב) *ומנחת (השני כרי) *לאכל מיד: הגה ושני מיני דגים מקרי שני מיני אכלים, ואסור לברר אחד מחברו אלא בברר כרי (יג) לאכל מיד, אף על פי שהתיבות גדולות (יד) וכל אחת נכרת בכני עצמה: אבל כל שהוא מין אחד, אף על פי שבורר התיבות גדולות מתוך קטנות, (טו) לא מקרי (ס) ברירה, ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם בחד גדולות מתוך קטנות או

באר היטב

לא. דהיינו פסלת מידו אכל, וכ"כ חת"ת, ט"א: (ס) ברירה, וט"ו חולק וכתב דיש להחמיר אפילו במין א', ולא לברר אפילו במין א' ואפילו גדולות מתוך קטנות רק מה

באר היטב

דאם בבר והניח לאחר זמן, דדיון זה עדין לא נזכר, כי בסעיף ב לא מירי אלא באכל ופסלת ולא בשני מיני אכלים: * ומנחת השני כרי יבדל. עין במשנה ברורה. והנה לשון המספר מצטק מהרמב"ם פרק ח מהלכות שבת הלכה יג, והם כששטן, ומניח לאחרים או לעצמו, ונכר כוונתו שבת השני כרי, ושנה פנה המספר ונר"מ ז"ל, להודיע לנו דאיתו שאינו רוצה עמה הוא פסלת, וצריך לברר אותו שרוצה לאכל דוקא, וכמו שכתב התרומות הדפוס (פמ"ג). ואם נדע הרמב"ם הוא גמ"פן כהרמ"א, לא ברירא, דיש גדולים שאינם טובין כן, עין בספר מאמר מרדכי שכתב בשם הר"ר דוד צראמה בפרושו להרמב"ם שכתב, דבשני מיני אכלים, אף על פי שלא אכל מה שברר, אלא מה שנתה בורר כדו הניחו לברכים או למותרות ואכל המין הנשאר, שרי, ולא אסרין זה אלא בבורר פסלת אמיר מתוך אכל, מה שאין כן טבא דהיינו שני מיני אכלים, וכל שברר כרי לאכל לאסר שרי, עד כאן לשון המאמר מרדכי, וכן כתב גמ"פן בספר מגלת ספר לדעת הרמב"ם. אמנם למעשה אין לנו מדברי התרומות הדפוס ומהר"א, ששקולן הוא מדברי הרא"ש ונדרבי התיספות בדבור המתחיל ה"י וכו' שכתבו שבורר אותו שאינו חזק וכו', יש להספק אי פננתם בלאחר זמן, או אפילו בלאחר, ופליגי אדעת הרמב"ם והסמ"ג ומה הפוסקים דסבירא להו דפסלת מתוך אכל לאסר חזק, ונוגע בענין אסור דאורוקא: * לאכל מיד. הנה בספר לשונות יצחק הקשה בענין קלאכה בורר, אפילו בורר פסלת מתוך אכל אפ"י חזק, הרי הוא קלאכה שאין צריך לגופה, דהרי אינו צריך להפסלת כלל, אלא שבורר כרי לזהות הנקט מצליח, ודבר הוא כמובא את הפסל לקרי: וסדר דענין קלאכה בורר הוא שהפסלת אינו ראוי לאכילה, וגם האכל אין ראוי פליק לאכילה עם הפסלת שכתבו, גלל כן הוא מפריד הפסלת מן האכל, ואם כן המלאכה אינה נקראת על בריות הפסלת, רק דמסתק האכל שיהיה ראוי לאכילה, וזהו קלאכה הצריכה לגוף האכל דמשוי לה אכל אמיר, ולפי זה דוקא פסלת מתוך אכל דאין ראוי לאכילה כלל מתחלה ומשוי לה אכל על ידי הברירה, הריא, אבל בשני מיני אכלים, כשמופרד האכל השני מחמת שאינו רוצה לאכל, חשבו קלאכה שאין צריך לגופה, כיון דאכל זה שרוצה לאכל פסלת ראוי לאכילה אף אם לא נכרת האכל השני, ופירדו הוא רק מחמת שפעת אין נפשו משקה בו, הרי קלאכה שאין צריך לגופה, עד כאן לשונו. ואם כן לפי דבריו יהיו דברי הרמב"ם הנזכר בשלחן ערוך סעיף א לשיטתו דקלאכה שאין צריך לגופה חזק, אבל לדין דפסקינו דמלאכה שאין צריך לגופה פטור, לא יהיה חזק לפי זה בבירור אותו שאין חזק לאכל אפילו בכלי, ורק אם בורר אותו שחפץ לאכל לאסר ובכלי, או כדו ולאחר זמן, וקשה, ולפי דבריו אפ"י הענין הראשי [וזה הפוסקים], דסבירא לה דקלאכה שאין צריך לגופה פטור, את הדין דאיתו שאינו חזק לאכל מקרי פסלת? ואי אפשר לובר דלהקל הענין זה כמו שמוכח בדבריו שם, ועל כרחם צריך לובר דסבירא לה דגם בשני מיני אכלים

משנה ברורה

הבמנינים והמתלעים, שלא יעשו זה רק סמוך לסעודה, וגם יזהר שלא יברר הכמושים מן הטובים, דזה הרי פסלת מן האכל, וכמו שכתבנו בסעיף קטן ז, ובשלישי גבורים כתב דנהג להכין זה מערב שבת, דקשה לזהר בענין הברירה בזה, והנה המחמיר ועושה כן תבוא עליו ברכה [א"ר], ומכל מקום אין למחות ביד המקליל ומכניין בשבת, דכיוול לסמוך על הרמ"א הנ"ל בסעיף א בכה"ה, אף שיזהר בכל מה שכתבנו: ג (יב) ומנחת השני, רוצה לומר, דאיתו שרוצה לאכל עמה חשבו פאכל והשני חשבו פסלת, ואם כן צריך לברר זה שרוצה לאכל מיד דחשוב פאכל וזהנין השני בקערה, אבל איכא לא, דהיינו פסלת מתוך אכל, דקרא לן דאסור לברר אפילו שרוצה לאכל המין השני לאחר: (יג) לאכל מיד. רוצה לומר, שייברר אותו שרוצה לאכל מיד, ולא יברר אותו שרוצה להניח לסעודה האחרת: (יד) וכל אחת וכו', רוצה לומר, דמכל מקום שני בזה ברירה, בין שאין מסירות כל מין בפני עצמו אלא מערבין ביניהם: (טו) לא מקרי ברירה, אם לא (ס) שפעת מהם אינם טובים כל כך כמו התיבות האחרים, כגון שנקדחו מפה בשביל איזה התיבות דגים ורוצה לברר אותן שלא נקדחו, או שאינה התיבות דגים הרי מדג מי ואינה מדג מת ורוצה לברר אלו מאלו, בכל זה אפילו במין אחד שני ברירה וצריך לברר זה שרוצה לאכל עכשו, ודמי ממש לעלין מצפסין בסעיף א, ותפוחים תפוחים ומהוקים, מסתפק הפרימגדים אי מקרי מין אחד אם לא, ואם מחמת תמיצותו אין ראוי לאכל, הנה בנפא דומה לפסלת ויש בזה משום אסור ברירה, ואפילו נאכלים על ידי הדחק יש בזה אסור מדרבנן, ודמי לעלין מצפסין הנזכר לעיל בסעיף א, והנה ה"י מחמיר אפילו במין אחד, שלא יברר אלא אות' שרוצה לאכל עמה, או שיקח סתם מן הטבא כדו להניח לסעודה אחרת, לא דרך ברירה, אבל (ט) הרבה אחרונים חלקו עליו והסכימו עם הרמ"א שפסק כהרומת הדפוס, ודע, (י) דקשר עלי ומכשל מקרי שני מינים לענין זה, וכל שישן כשר של מיני עופות מתקלן, ועל כן צריכין לזהר בסעודות גדולות שמנחים כמה מיני עופות יחד ובוררין להניח למוצאי שבת, שייברר אלו שרוצין לאכל עכשו ולא להפוך, כתבו האחרונים, והוא הדין בכל דבר כשהם שני מינים, כגון פלים ובגדים, שני ברירה, וכו'.

המעבדים מתנפה כל מין על ידי ברירת חברו משנה, ועל כן מקרי מלאכה הצריכה לגופה, רק כל זה לא שייך כי אם כשהמנין מערבין יחד כל מין מחברו ונחלק המין על ידי ברירת חברו מנה, מה שאין כן כשנמנע בקערה מין אחד על מין שלמשה ממנו ומסלק להמין שלמשה כרי להניח למין שלמשה ממנו, לא שיהיה בזה מקור שיהא נקרא מלאכה שצריכה לגופה, ויותר נראה דאפילו אסור דרבנן לא שייך בזה, וגם אפילו למאן דאמר מלאכה שאין צריך לגופה חזק, גמ"פן יהיה מותר בזה, וכדמשמע לשון הרמב"ם והשלחן ערוך דהאמר: היו לפניו כרי מעבדים, משמע אבל אינו מעבדים לא שייך שם בורר במה שמשלק מין אחד מחברו, ואפילו אם תרצה לרחק ולומר דבמה שאינו מסדר כל מין בפני עצמו הוא בכלל מעבדים ושני בזה שם ברירה, מכל מקום נראה דאין להחמיר בזה רק כשמשלקו מלמעלה ודאיתו בברירתו כרי להניחו לאחר זמן, דאז אם הוא בכלל ברירה נוכל לובר דמקרי מלאכה וגם מלאכה הצריכה לגופה, כיון דבמסירתו מכיון אלאחר כך, לא שנה אם מכינו על יום זה או על יום אחר, אבל אם אינו חושב אודותו כלל רק שרוצה להסירו כרי להניח למין שלמשה ממנו, זה לא הרי בכלל בורר כלל, ודומה דמה שפסק השלחן ערוך לצייל בסימן שטו סעיף ז לענין צידת נחש דאם מתעסק שלא לשכנו מטר, והוא אפילו להרמב"ם דסבירא לה דמלאכה שאין צריך לגופה חזק, וכמו שכתבו המפרשים השעם פירון שאינו רוצה בנצחם הצייד רק כדי להסירו משולל לא הוי בכלל מלאכה דאורוקא, והכי נמי בענינו שרוצה לסלקו רק כדי להניח למין שלמשה ממנו, ולענין פסלת מתוך אכל שאין שמתנפה האכל על ידי ברירתו, מה שאין כן בזה שאינו מתנפה המין שלמשה על ידי זה, ורק משום עצם הברירה שבורר כל מין מחברו, וזה לא שייך בזה, וכמו שכתבנו דאם מצינת נחש, ואף דשם יש כמה פוסקים דפליגי שם אחרמב"ם וסבירא להו דצחק השעם הוא משום דמלאכה שאין צריך לגופה פטור, אם כן בענינו גמ"פן נאמר כן דהיא על כל פנים מלאכה שאין צריך לגופה פירון שאינו מתנפה המין שלמשה על ידי זה, ואינו רוצה גמ"פן בברירת המין שלמשה ממנו, רק כדי לסלקו ולהניח למין שלמשה ממנו, ואף דשם יש על כל פנים אסור מדרבנן ורק משום דמקום זה לא גזרו התירו, מכל מקום נראה דבענינו אין להחמיר בזה,

שער הצייד

(י) מנ"אברהם: (כ) מנ"אברהם וט"א: (ט) הוספת שבת וכו' מאיר וסוד משה וט"א: (י) ח"י אדם:

הלכות שבת סימן שיט

להפוך, שרי, הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו (תרי"ם ה"שן סימן נז), ואם בורר והניח לאחר זמן, אפילו לבו ביום, כגון (טז) *שבר שחרית לאכל (י) בין הערבים, ח"ב: ד *הבורר (י) פסלת *מתוך אכל

ה דברים שכן ח מחלוקת שבת

באר היטב

שהוא רוצה לאכל עקה, או שיקח סעם מן המאכל להניח לסעודה אחרת לא ירף בריה, ע"ש: (י) בין הערבים, הניח משעורה לסעודה: (י) פסלת, ובי"ט מקלפן

משנה ברורה

באור הלכה

ועל-כן צריך לברר זה המין שרוצה לטל עכשו והשאר ישאר על מקומם, ולא להפוך⁽²¹⁾. ואפשר דאם תלוים כמה בגדים על הבתל ומתפשט אחר בגדו שרוצה עכשו ללבושו, ועל-ידיו זה מקרה לסלק מתחלה כל שאר הבגדים, לא הרי בכלל בורר⁽²²⁾, וכן אם מנחים בקערה כמה מינים יחד זה על זה, והמין שרוצה לאכל מנח למטה, ומסלק אלו שמתחתיו למעלה כדי שישלך להפיע להמין שלמטה ולטלו, לא הרי בכלל בורר⁽²³⁾. ועין בבאור הלכה: (טז) *שבר שחרית וכו'. והוא הדין אם

התורמותהדשן גופא מצד מתחלה להקל אפילו כשנתערבו יחד היטב והוא רוצה לבררו כדי להניחו לאחר זמן, ומשום דלא שפך שם בורר היבא דכל מין נזר בפני עצמו, ולא החמיר בזה לכאורה רק משום חשש חיוב, ע"ש, ובי"ט דברנו בענינו דלית בזה חיובא בכל גווי נראה דאין להחמיר בזה: *שבר שחרית. ע"ש במשנה ברורה, בן פתב בספר חסד-שבת ובספר מעשה דרכה ועוד אחרונים. ויש אחרונים, והמגן אברהם מקלם, שהענינו דלענין שמי כיני אכלים נשתנה הדין מן בורר אכל מפסלת ולא נקרא לבו ביום כי אם מסעודה לסעודה, הוא אחר שאלו הסעודה ומכין לסעודה האחרת, אף שהוא צדיק זמן מספיק לה, משל מקום בכלל לאלטר הוא; ויש לזהר בזה, ונזכר באסור דאורייתא⁽²⁴⁾: *הבורר פסלת וכו'. והו' לשון

הרמב"ם, והניח אפילו לאלטר. דאי לאחר זמן אפילו אכל מתוך פסלת ח"ב, וכן איסא בבית-יוסף. ויש להספק אם שם בורר מנח דוקא כשבורר מקדם ומכין לאכל לאלטר, אבל אם בעת האכילה גופא שאלו ורוצה לאכל מוציא מפסלת ומשליכו לא שפך בורר אף שעושה דבר זה קום האכילה וזהו דרך מאכל, או דלמא לא ש"א. אלא צריך להשליכו אחר שיאכל דוקא או שישליף מן האכל עמו. ומצאתי בספר ברבי-יוסף שכתב שנתלקו בדבר מהר"י אבולעפאי ומהר"ט צהלון, שמהר"א מקל ומהר"ט אסור, והטעם זה אוסר להשליף והיבוי מן הפוס אלא-אם-כן ישפך פסלן קצת משקה עמה (והובא בבה"ט), והמיר רק משום אחר, וצ"ח לקמן בסעיף טז בבאור הלכה, ובהב' הרמב"ם והרמב"ם הפוסקים שלא חלקו בזה משמע דפסלת מתוך אכל אפילו באופן זה ח"ב. וכינתי בספרים ומצאתי שגראשונים פליגי בסברא זו, דהנה בחדישי הרמב"ם מוכח דבדבר מהר"י אבולעפאי ח"ב, דנה לשון הרמב"ם בלקיטיו על שבת דף עד בדבור המתחיל 'וכי מהר' וכו': פרוש, מסברא קסבר רבה וכו' שאין דרך בריה ככה, אלא כאוכל וקצא פסלת בחתיכה שהוא אוכל ומפריש פסלת מתוך אכל הוא שפטר, הרי דהרמב"ם נקט זה למלמא דפשיטא וזהו לאו דרך בריה⁽²⁵⁾, וכן יוסף דשליף שם על רבה הוא רק משום אחר כמו שכתב שם בהרא"ה, ולשון זה של הרמב"ם הענין גס"פ הרמב"ם בחדישי. אע"כ מדברי הרא"ה בהשגחה, והענין דבריו בשלחן-ערוך לקמן בסעיף טז, משמע דסבירא לה כמהר"ט, ולא הוה שם במים שיש בהם חולקים לטען לחוף פיו על-ידיו מפה רק משום דמה שמעכב בשעת שתייה את הפסלת שלא יכנס לחוף פיו אין זה מעין מלאכה ומקור נרוצה לומר, דלא שפך שם בריה כשהוא שפך ע"י פיו, ומדלא קאמר קום דבשעת שתייה גופא אין שפך בורר, אלא ודאי דסבירא לה כמהר"ט דלא ש"א: *מתוך אכל וכו'. וכן כתב הר"ן בפרק כלל גדול בשם ר"ח, וכתב הרב המגיד שכן הסכים הרמב"ם וישפך נראה מן החלוקה ולא יציעתי מעין לו, דלמא הא דהביא הר"ף להא דתירטוס הנינו שהוא ח"ב לאחר זמן שרי, ולכאורה משמע דתוספות מקדשי ח"ב, דברב"ר המתחיל 'ולא יציעתי' וכו' מקדשי מה דקאמר שם 'אי משום דסבר אכל מתוך פסלת אסור' הנינו לאחר זמן, והמילא מה דקאמר אסור אחר-כך 'לימא קסבר חזקה אכל מתוך פסלת אסור' הנינו גס"פ בלאחר זמן, ועל זה דחי הגמרא דתירטוס כפסלת מתוך אכל דמא, וממא דאביי דחבית לאחר זמן קאי אפסלת מתוך אכל, וכן נראה מקדשי אביי שם, ע"ש; ואולי כונת הרב הפגיד הוא דקאמר הר"ף סתם דהבורר תירטוס ח"ב ולא פרוש, שם מה דבכל גווי מרי, וצריך עיון, וכן כתב בסמ"ג וסמ"ק, כל זה הביא בבית-יוסף שם, וכן נראה גס"פ מדברי הרא"ה וכן כתבו הרמב"ם והמאירי, וראיתי בספר טאמרי מרדכי שכתב על סעיף זה וזה לשונו: מוכן נראה ברור דמה שפוסקין בסעודות גדולות וכיוצא לקרע הדג מנחוץ ולקטור השדנה שכתבנו, ויש לזהר בשבח מלשונות כן, ודני זה בורר פסלת מתוך אכל דחבית אפילו בלאחר, אלא יצית השדנה שם ולא ישליקה לחוץ, וכן יצור כל אדם שלא להשליף עצמות הבשר לחוץ אלא בדרך אכילה, והנינו עצם שיש עליו קצת בשר יאחו בו לאכל מפניו ולהשליכו אחר-כך מיד⁽²⁶⁾ [מלשון זה משמע דאף בעת האכילה גופא צריך לזהר שלא להפריש העצמות מן הבשר ולהשליכו לחוץ, רק אחר שיקבר קלף הבשר ואכל יכל להשליכו, אבל לא בריה דבר זה, ויכו שכתבנו למעלה], ואינו שאין עליו בשר אל יצור בו, אלא יאכל הבשר והעצמות ישארו בקערה, ואחר-כך ישליכם אם ירצה, עד כאן לשונו. והנה אין העולם נזהרין כלל לדקדק בזה, והנינו, לא מפניא בזה האכילה גופא, דבזה אפשר שלא נזכר למחות בקום דיש להם על מי לסמוך וכו', אלא אף קום האכילה, ויכון האנשים ונשים שמכניסין הפסל להביא להשליח גס"פ אין נזהרין כלל וקולפין העצמות מעל הבשר מקדם, ואם ינשלישן באסור חייב טהא, ואמתי להפשי' עליהם זכות, הנינו, לא מבעיא אם העצמות ריכ"י וראויים גס"פ לאכילה, דמצוי הוא דאף לאחר שמפרנס חוץ ואוכלם, דבדאי אין שם פסלת עליהם כלל, אלא אפילו אם הם קשים, והוא משום כיון דהעצמות והבשר הם בחבור אחד, שכן בענינו מה שהביא המגן אברהם בסיומן חקי בשם ה"ס של שלמה לענין לויים ובקנים ששפכו וצדו הם בקלפתו, דאף לענין בורר מין אחד הוא ואין שם פסלת עליו, ובאיתא הענין שמתקן האכל מתוך השומר, הקוין אכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו, עד כאן לשונו [ואף שדחה הפגן אברהם דבר זה וקא דכתב בבית-יוסף בסוף סימן שכא בשם הגרש"מ דהקולף שומים ובצלים ח"ב משום בורר, דתחתו הנה רק מה ששם הם של שלמה וכתב דאין שם מלאכה עליו, ומשמע אפילו שפניתו הנה בזה אלאחר זמן, ולזה השיג מהא דהקולף שומים וכו', אבל לאלטר גם המגן אברהם מודה דאין שם בורר עליו, כדאיתא שם בבית-יוסף גופא דלאכלן לאלטר מטר לקלף שומים ובצלים, ובהו מתוך פסלן דברי המגן אברהם מהשגת האלה רבה], ודבר הכא נמי תקוין אכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו אפילו ששקולף וחולץ העצמות מעל הבשר, ובכלב שיהיה לאלטר, וכמו שם לענין קולף שומים וכו'⁽²⁷⁾, אף דגם שם תקלפה הוא פסלת, אפילו ח"ב קומא לן בסוף סימן שכא דחייב דקולף כדי לאכל לאלטר דמטר, ועל-כרחי משום דלאלטר אין שם פסלת על הקלפה אלא מקוין אכלא בעלמא, ואין דומה לפסלת דעלמא שהוא פסלת גמור שהוא נקדר מן האכל, מה שאין בן זה שהוא מקדר ביחד עם האכל, והכי נמי בענינו היבא דכונתו לאכל לאלטר אגריין דתקוין אכל בעלמא הוא ואין שם פסלת עליהו כיון דעדין לא נפרדו ומחברים בחד, וזה דוחק לומר דדוקא שם סובר הכ"ס של שלמה בן משום שקלפת אגוזים הוא שומר לפרי וכן קלפה השום, דזה אינו, דהכ"ס של שלמה מזהר אסור בריה לאסור טלטול המזכר שם ברא"ה וטור, ובאסור טלטול מחלק שם ברא"ה וטור וזהו משום שהעצמות כבר נפרדו, משמע דבלי נפרדו דנינו כמו אגוזים. ואין להקשות על דברינו מהא דאיתא בסיומן שכ קערי ה דרבינו עם אסור בבשר לחטט בתוך הקדרה של מאכל משום דבשר בעצמו אינו ראוי לאכילה, ואם ינן הרי לה בבורר אכל מתוך פסלת, אלקא דאף שהבשר בעצמו להתחלה הוא עצם אחד שמקדר בו אכל ופסלת בחד, אפילו ח"ב שם בורר עליו משום דבשאר נקדר אחד מחבור, והכי נמי דכותה; ויש לדחות מכמה טעמי: אחד, דהא כתב שם באליה רבה בשם שרי-כנסת הגדולה דהמקל כדצה הראשונה דבמיר אף בבשר לא הפסיד, ואפילו לדעת רבינו עם משמע בתוספות דף קמ"ד ע"ב דבור המתחיל 'חולב' דאסור הוא משום דש ולא כשום בורר, ואין שם בבאור הלכה מה שכתבנו בזה, ועין באגן-העזר שכתב דאף הר"ן שכתבתי דהו' לה בבורר אכל מתוך פסלת, גס"פ כונתו דהו' לה כדש, ודבר זה בודאי לא שפך בענינו. היצא מכל הנ"ל, דכעת האכילה גופא הפקל וקולף העצמות מן הבשר בודאי לא נזכר למחות בידו, ובאפילו לסמן קום אכילה וכו', גס"פ לדעת הרמ"א והמהרש"ל דרך אכלא הוא אם פנחתו לאכל הבשר לאלטר, ויש לצרף לזה גס"פ דעת איתא מן הראשונים שהובאו בברבי-יוסף ששוכרין דלאלטר קסר אף פסלת מתוך אכל, ואף דרבים חסד האוסרים וכו' ל' ולכן לא פסק דשלישן-ערוך כונתה, משל מקום בענין זה דכלאו ח"ב יש הרבה סברות להקל וכו', לא נזכר למחות ביד הנהגין להקל, אבל לסמן דבר זה אלאחר זמן כמו שנהגין בסעודות גדולות יש לזהר מאד, וכמו שהבאנו לעיל בשם המאמר מרדכי,

הלכות שבת סימן שי

ביאורים ומוספים

אף לצורך סעודה שתהיה לאחר שלש או ארבע שעות נחשב לאלתר.

[ביה"ל ד"ה הבורן]

ה"י דסמפ"ן נקט זה למלמא דפשיטא דנהו לאו דרך בריה²⁵.

25) והחז"א כתב (או"ח סי' נד ס"ק א), שאין כוונת הרמב"ן להתיר לברור את הפסולת בעוד המאכל בידו, וכפי שהבין המשגיב בדבריו, אלא כוונתו היא שלאחר שהכניס אדם דבר מאכל לפיו, מותר לו להוציא ממנו את הפסולת.

[ביה"ל ד"ה מתוך]

דהינן ע"פ פ"ק עליו קצת פשר יאמרו בו לאכל מ"מ וקש"ל וק"ר²⁶ וכו', וקמ' שם לענין קולף שומים וקצלים²⁷.

26) מבורר בדברי המאמר מרדכי שאין איסור להוציא עצם שיש עליה מעט בשר אם יאכל את הבשר, אף על פי שעיקר כוונתו היא להוציא את העצם, ובאופן שקשה לאדם לברור את בשר הדג מהעצמות, כתב הביה"ל להלן (בסוף הד"ה) שמותר לו לברור אף עצמות שאין עליהן בשר, אם ימצוץ אותן מעט קודם שישליכן. והחז"א כתב (או"ח סי' נד ס"ק ג-ד) שאסור לעשות כן אף שיש בהם מעט בשר או מוח למצוץ וכדו', שכיון שעיקר כוונתו היא לברור את העצמות, הרי זה כביר פסולת מתוך אוכל.

27) והחז"א כתב (שם) שאין ראייה מקילוף שומים ובצלים, שבהם הקילוף מותר משום שאין אפשרות להגיע לפרי אלא אם כן יקלפו אותו [טעם זה בהסבר ההיתר לקילוף כתב גם הביה"ל לקמן (סי' שבא סי' ד"ה לקלף), בשם המאמר מרדכי], אבל כדי לאכול את הרגים אין צורך דוקא להוציא את העצמות מהבשר, שהרי אפשר להוציא את הבשר מהעצמות, ולכן כתב החז"א שאם הוציא את העצמות מהדג, עבר על איסור ברור.

ועצמות קטנות שאי אפשר להפרידן מהבשר אלא אם כן יאחו בעצם ביד אחת ובאחרת בבשר וימשכם זה מזה, הסתפק החז"א (שם ובס"ק ה) אם מותר להפרידם רק על ידי משיכת הבשר מהעצם, או שכיון שלא ניתן להפריד את הבשר מהעצמות אלא על ידי משיכתם זה מזה, הרי זה דומה לקילוף, ומותר להפרידם הן על ידי משיכת הבשר והן על ידי משיכת העצם, וכיון שספק הוא, כתב החז"א (שם) שאין להפרידם אלא על ידי משיכת הבשר.

[משנ"ב ס"ק טו]

והשאר ישארו על מקומם, ולא להפוך²⁸ וכו', ומקפ"ש אחר בגדו וכו', לא הניי בקלל בור²⁹ וכו', כ"י שייכל להגיע להמין שלמשה ולשלו, לא הניי בקלל בור³⁰.

21) וסכומים רטוב המונח בתערובת ורוצה לנגב כל אחד ולהחזירו לתא המיוחד לו, נחלקו אחרונים אם רשאי הוא לעשות כן, דעת הגר"ז אויערבך (שש"כ פ"ג סעי' ח) שמותר לעשות כן, לפי שלקחתו על מנת לנגבו אינה נחשבת ברירה, שהרי לוקח הוא מכל הבא בידו, ואף הנחתו לאחר השימוש בתאו אינה נחשבת ברירה, משום שמשאחו כל אחד בידו שוב לא היה מעורב, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (א"ל משולש פ"א הע' כ [השני]) שאסור לעשות כן, שהואיל ומתחילה הייתה דעתו למיננם, הוצאתו מהתערובת היא תחילת המין, וכן דעת הגר"נ קרליץ (שם).

22) ומה שצידד להתיר לסלק את הבגדים [ובביה"ל (ד"ה לאכל) הכריע שמותר]. כתב השביתת השבת (בורר סי"ג וס"ק כז) שאינו אלא באופן שיודע המחפש את מיקומו של הבגד שהוא רוצה, ורק מסלק את הבגדים העליונים כדי להגיע אליו, אבל אם אינו יודע היכן מיקומו של הבגד, כגון שכל הבגדים הם בערבוביה, ודאי נחשב כבורר. מאידך, הקצות השלחן (סי' קבה ברה"ש ס"ק מז) כתב שאף באופן זה צידד המשגיב להתיר, וכן צידד הגר"ש אויערבך (שש"כ ח"ג פ"ג הע' ע, ובמאמר השבת ח"ג מכתב מ אות ב).

23) וכן כרססת של ספריה וכו', שבה מונחים כרטיסים וזה אצל זה לפי סדר מסוים, ורוצה אדם להפש כרטיס מסוים, ולשם כך צריך להזיז כרטיסים אחרים שבהם אין הוא מעוניין, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"ג סמ"ג) שאין בכך איסור.

[ביה"ל ד"ה שבור]

ויש לזהר בזה, דנוגע פאסור דאורייתא³¹.

24) ואם הברירה אסורה רק מדרבנן, כגון הבורר עלים שאינם מעופשים מעלים מעופשים הראויים לאכילה על ידי הדחק [וכפי שמוכח במשגיב לעיל (ס"ק ו)], כתב האגלי טל (בורר סי"ז וס"ק כט) שאפשר לסמוך על השיטה הסוברת שבברירה אוכל מאוכל

